

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

STROMOVÁ 1, 813 30 BRATISLAVA

M A T U R I T A 2 0 0 9

EXTERNÁ ČASŤ

**SLOVENSKÝ JAZYK
A SLOVENSKÁ LITERATÚRA**

kód testu: 1740

**NEOTVÁRAJTE, POČKAJTE NA POKYN!
PREČÍTAJTE SI NAJPRV POKYNY K TESTU.**

- Test obsahuje **64 úloh**.
- Na vypracovanie testu budete mať **90 minút**.
- Pri riešení úloh budete striedavo používať dva typy odpoveďových hárkov.
Do odpoveďového hárka č. 1 označeného piktogramom budete zaznamenávať riešenia úloh s výberom odpovede. Pri týchto úlohách vyberte správnu odpoveď spomedzi štyroch ponúkaných možností, z ktorých je vždy správna iba jedna. Správnu odpoveď zaznačte krížikom do príslušného políčka odpoveďového hárka.
Do odpoveďového hárka č. 2 označeného piktogramom budete zaznamenávať riešenia úloh s krátkou odpoveďou. Pri týchto úlohách správnu odpoveď napíšete do príslušného riadka odpoveďového hárka. Úlohu s krátkou odpoveďou tvorí jedno alebo niekoľko slov.
- Pri práci smiete používať iba pero s čiernou alebo modrou náplňou. Nesmiete používať zošity, slovníky, učebnice ani inú literatúru.
- **Píšte čitateľne. Pri použití tlačeneho písma rozlišujte veľké a malé písmená.**
- **Podrobnejšie pokyny na vyplňovanie odpoveďového hárka sú na poslednej strane testu. Prečítajte si ich.**
- **Pracujte rýchlo, ale sústreďte sa.**

Želáme vám veľa úspechov.

Začnite pracovať, až keď dostanete pokyn.

Ukážka 1

Išli hudci horou

(Ľudová slovesnosť – úryvok)

*Išli hudci horou,
horou javorovou.*

*Prvý raz zaťali,
íverček vytáli.*

*Našli drevo krásno,
na husličky hlasnô.*

*Druhý raz zaťali,
do krvi preťali.*

*„Iba ho zotnime
a sebou vezmime.“*

*Tretí raz zaťali,
taký hlas počuli:*

...

*„Ach, nie som ja drevo,
drevo javorovô...“*

- 1** Hudci z ukážky 1 si vypočuli príbeh dievčaťa, ktoré
- (A) si po rokoch zmyslelo na brata. (B) zakliala jeho vlastná matka.
(C) rozbilo džbán na vodu. (D) dala uniesť grófka Bátoryčka.

- 2** Charakteristickou vlastnosťou ľudovej balady je
- (A) rýchly spád deja bez odbočení. (B) stručné vyjadrenie životnej pravdy.
(C) lyrická výpoveď autora. (D) časté odbočovanie od témy.

- 3** Ktorý žáner ľudovej slovesnosti sa rozvíjal v 17. storočí?
- (A) ľúbostná pieseň (B) svadobná pieseň
(C) historická pieseň (D) pracovná pieseň

- 4** Významným zberateľom ľudových piesní bol
- (A) Juraj Fándly. (B) Ján Hollý.
(C) Ján Kollár. (D) Anton Bernolák.

5 Slovo **íverček** z textu ukážky 1 je

(A) palica.

(B) polienko.

(C) konár.

(D) triesočka.

6 Určte rým básne z ukážky 1.

7 Pomenujte charakteristický znak balady, ktorým sa vytvára v deji napätie.

8 Podľa ktorého vzoru skloňujeme podstatné meno **krv**?

Ukážka 2

Andrej Sládkovič – Detvan

(úryvok)

*A kráľ hovorí: Prečoś ho zabil? –
Martin: A či ma sám zlý duch zväbil! –
Kráľ: Neznalsť môjho sokola? –
Martin: Hľa, keď on, že má stužtičku
a na nej vašu žltú karičku,
pán môj, proti mne nevolá.*

*Ale načo ty biješ sokoly? –
Robia ony škodu v poli? –
To nie, ale hľa, taká mu pláca,
kto chcel zaškrtiť zajaca! –
A ako ho smieš sám ku mne nosiť? –
Nuž, **pán môj**, vravia, že je váš.
A neponáhľáš o milosť prosiť! –
Vedť ste vy, **pán môj**, Matías! –
Vieš, že to krádež kráľovskej veci? –
Tak som ukradol mačku vo vreci!*

9 Ktoré z uvedených slov **najlepšie** vystihuje správanie Martina pred kráľom?

(A) drzé

(B) namyslené

(C) neúctivé

(D) hrdé

10 V ktorej možnosti je správne napísané poradie spevov básnickej skladby Detvan?

(A) Martin, Družina, Vohľady, Slatinský jarmok, Lapačka

(B) Lapačka, Martin, Družina, Vohľady, Slatinský jarmok

(C) Martin, Družina, Slatinský jarmok, Vohľady, Lapačka

(D) Martin, Slatinský jarmok, Družina, Lapačka, Vohľady

11 Do ktorého storočia zaraďujeme tvorbu slovenských romantických spisovateľov?
(A) 18. (B) 19. (C) 20. (D) 17.

12 V akom význame je použitý frazeologizmus *mačku vo vreci* v poslednom verši ukážky 2?
(A) nevedel som, čo beriem (B) veru som si nechcel zašpiniť ruky
(C) hanbím sa, že som kradol (D) tak som si spravil veľkú hanbu

13 Vo výraze *pán môj* z ukážky 2 sa nachádza
(A) zmenený slovosled. (B) nezhodný prívlastok.
(C) pravopisná chyba. (D) vokatív/piaty pád.

14 Pomenujte básnický prostriedok *sokol proti mne volá*.

15 Pomenujte interpunkčné znamienko, ktorým je ukončené slovo *neznals'*.

16 Napíšte, v ktorom slovenskom regióne sa odohráva dej básnickej skladby z ukážky 2?

Ukážka 3

Jonáš Záborský – Najdúch

(úryvok)

Vybubnovaná: Ó, môj Bože! Prezývajú ma Vybubnovanou, teraz ma už môžu nazvať Oblízanou. Celú ma zaslínili tí pľuhavci.

Kobozy: Tí ľudia už vonkoncom nemajú žiadnej hanby. Vyžerú nás dočista. Už pošlo osem kusov rožného statku, šesť sviň, päťdesiat oviec, dvanásť sudov vína a množstvo zrna zo sypárne. Vmočíme sa do takých dlžôb, že z nich nevybádneme.

Vybubnovaná: Prinavrátí sa to všetko, keď raz Gejza príde do úradu.

Kobozy: To je lutria. Chlapec sa ničomu nenaučil a tá háved' zemiarska je nespoľahlivá. Vypijú, pojedia, dajú si zaplatiť – a v rozhodnej chvíli ťa zradia.

- 17** Z textu ukážky 3 vyplýva, že Kobozy
(A) so zemanmi nesúhlasí.	(B) prejavuje voči zemanom neochotu.
(C) zemanom nedôveruje.	(D) sa o zemanov nezaujíma.
-
- 18** Ktorý zo slovenských autorov sa zameriaval na umelecké zobrazenie zemiarnstva?
(A) Jozef Gregor Tajovský	(B) Ján Kalinčiak
(C) Božena Slančíková-Timrava	(D) Milo Urban
-
- 19** Ktoré z diel nepatrí do drámy?
(A) Hájnikova žena	(B) Ženský zákon
(C) Herodes a Herodias	(D) Statky-zmätky
-
- 20** Slovné spojenie **vybádnúť z niečoho** znamená
(A) vyjsť na bubon.	(B) dostať sa z ťažkostí.
(C) dostať sa z blata do kaluže.	(D) vyjsť najavo.

Ukážka 4

Martin Kukučín – Keď báčik z Chochoľova umrie...

(úryvok)

Dvor bol tu: dlhý, široký, obohnáný plotom, miestami načatým. Za dvorom otváral sa d'aleký výhľad do poľa snehom zaneseného a končil sa na samom okraji horizontu reťazou hôr, ktorých tmavá zeleň, pokrytá čerstvým snehom, bola ani čo by ju cukrom posypal. Aleje nevidno žiadne, ani nové, ani staré. Možno preto zdá sa dvor a okolie Ondrejovi také pusté a smutné. Takzvané hospodárske stavy svedčia o úpadku.

- 25** Koho navštívil Ondrej Tráva v poviedke z ukážky 4?
(A) Aduša Domanického	(B) Adama Krta
(C) Mateho Beraca	(D) Adama Trnku

- 26** Ktorý z autorov často zobrazoval osudy najbiednejších ľudí?
(A) Pavol Országh Hviezdoslav	(B) Martin Kukučín
(C) Svetozár Hurban Vajanský	(D) Jozef Gregor Tajovský

- 27** Kritikou zemanstva sa nezaoberá dielo
(A) Rysavá jalovica.	(B) Keď báčik z Chochoľova umrie.
(C) Dom v stráni.	(D) Dva dni v Chujave.

- 28** Ktoré slovo je trojslabičné?
(A) rozklad	(B) čerstvým	(C) okolie	(D) svedčia

- 29** Čo označuje slovo **aleje** zo záveru ukážky 4?
(A) ploty	(B) stromoradia
(C) sady	(D) stíporadia

30 Vypíšte viacslovnú spojku z prirovnania v ukážke 4.

31 Zdôvodnite písanie *i* v slove **horizont**.

32 Napíšte skratku slova **takzvané**.

Ukážka 5

Milo Urban – Živý bič

(úryvok)

„Počkaj, až Adam príde, však ti ten povie svoje...“

„Ten ťa naučí po kostole hvízdať...“

Evu začali obchodiť, ukazovať na ňu prstom, nazývajúc ju pobehlicou, ženou bez cti, bez svedomia, ktorá si nezaslúži toho slnka nad sebou. Eva videla to opovrhovanie na každom kroku. Ťažko ho znášala a neraz sa trpkó rozplakala, ale akési jasné, dobré vedomie ju utišovalo, povzbudzovalo vždy, keď klesala. „Stalo sa,“ myslela si, „aká pomoc?“ A začala sa aj ona uťahovať od ľudí. Žila jedine svojmu synčekovi Adamovi a nádeji, že všetko sa vysvetlí a napraví.

- 33** Dej románu z ukážky 5 sa odohráva počas
- (A) 2. svetovej vojny.
 - (B) 1. svetovej vojny.
 - (C) Slovenského národného povstania.
 - (D) hospodárskej krízy v 30. rokoch 20. storočia.

- 34** V tom istom literárnom období ako Milo Urban tvorí aj
- (A) Ján Palárik.
 - (B) Božena Slančíková-Timrava.
 - (C) Jozef Gregor Tajovský.
 - (D) Ivan Stodola.

- 35** Z kontextu ukážky 5 vyplýva, že dedinčania
- (A) Evu pohrdali.
 - (B) Evu preklínali.
 - (C) s Evou súcitili.
 - (D) s Evou skoncovali.

- 36** V ktorej možnosti je **najlepšie** vysvetlený význam frazeologizmu vo vete z ukážky 5 *Ten ťa naučí po kostole hvízdať*?
- (A) Ten ti to vráti aj s úrokmi.
 - (B) Ten sa už s tebou poráta.
 - (C) Ten ťa naučí byť smelou.
 - (D) Ten ťa naučí byť slušnou.

37 Z ukážky 5 vyplýva, že Eva bola

(A) neústupná.

(B) nesvedomitá.

(C) nešťastná.

(D) netrpezlivá.

38 Napíšte nominatív singuláru zvýrazneného podstatného mena: *bez cti*.

39 Dajte podstatné mená zo slovného spojenia *ľudia bez svedomia* do nominatívu singuláru.

40 Nahraďte slovné spojenie *na každom kroku* jedným slovom.

Ukážka 6

Jaroslava Blažková – Nylonový mesiac

(úryvok)

Podal jej ruku, zavadil očami o ústa, tie plné a šťavnaté, ale hneď sa usmial, korektne a cudzo.

– Maj sa dobre, – chcel povedať: Vanda, ale neprešlo mu to hrdlom. Električka zacengala, Andrej sa rozbehol a naskočil na plošinu. Nevládal vydržať, obzrel sa, ale Vanda sa za ním nepozerala. Skláňala sa nad chlapcom, ktorý jej podával malý luk, urobený z drevka a povrázku. V jej červených vlasoch šľahali iskry.

Andreja zaliala prudká, páľčivá bolesť. Chytró privrel oči, i tak v nich cítil soľ.

- 41** Z kontextu ukážky 6 vyplýva, že Andrej bol
(A) šťastne zaľúbený.	(B) veľmi nahnevaný.
(C) veľmi smutný.	(D) nezdravo žiarlivý.
-
- 42** V ktorej možnosti je správne uvedený nominatív plurálu záměna **nich** z poslednej vety ukážky 6?
(A) my	(B) ona	(C) ony	(D) vy
-
- 43** Obrazné vyjadrenie **šľahali iskry**, z poslednej vety ukážky 6, je
(A) metafora.	(B) metonymia.
(C) epiteton.	(D) alegória.
-
- 44** V ktorej možnosti je vo vete správny slovosled?
(A) S Vandou bol sa by rád oženil.
(B) Rád sa by bol oženil s Vandou.
(C) Oženil by sa bol rád s Vandou.
(D) Rád by sa bol oženil s Vandou.

Ukážka 7

Jednoducho bryndza

(úryvok)

Bryndza nielen skvelo chutí, ale podľa odborníkov na výživu má aj takmer zázračné účinky: znižuje cholesterol, cukor v krvi, krvný tlak a pôsobí protizápalovo. Mliečne baktérie v nej obsiahnuté hrajú veľkú úlohu pri regulácii imunitného systému, a tým i v prevencii alergických reakcií. Bryndza je ideálna aj pre ľudí, ktorí neznášajú laktózu. Ale na jednu vec si treba dávať pozor. V čšinu týchto úžasných vlastností má len tradičná bryndza z nepasterizovaného mlieka. Pasterizácia (tepelné spracovanie mlieka) bryndzu do veľkej miery znehodnotí. Podľa ročného obdobia rozlišujeme bryndzu zimnú a letnú.

(I. Jakešová)

49 Z textu ukážky 7 vyplýva, že priaznivé účinky bryndze potvrdzuje názor

(A) lekárov.	(B) kuchárov.
(C) mliekarov.	(D) poľnohospodárov.

50 V texte ukážky 7 sa výrazne uplatňuje slohový postup

(A) informačný.	(B) rozprávací.
(C) výkladový.	(D) opisný.

51 V slove *bryndza* píšeme ypsilon, pretože je to

(A) cudzie slovo; pochádza z ruského jazyka.
(B) nárečové slovo; pochádza zo stredného Slovenska.
(C) vybrané slovo; pred y je tvrdá spoluhláska.
(D) vybrané slovo; pred y je obojaká spoluhláska.

52 Slovo *baktérie* rozdelíme na tieto slabiky:

(A) bak-té-ri-e	(B) ba-kté-rie
(C) bak-té-rie	(D) ba-kté-ri-e

- 53** Výraz *mliečne baktérie* je
(A) frazeologizmus. (B) priraďovací sklad.
(C) určovací sklad. (D) cudzie slovo.
-
- 54** Doplňte chýbajúcu hlásku v texte ukážky 7.
-
- 55** Vo vete *Mliečne baktérie v nej obsiahnuté **hrajú** veľkú úlohu pri regulácii imunitného systému* nahraďte zvýraznené slovo synonymom.
-
- 56** Určte zvýraznený vetný člen vo vete *Bryndza znižuje **cukor** v krvi*.

Ukážka 8

Kto sú tí, čo fetujú, a čo chcú dosiahnuť? Fetujú výlučne mladí ľudia, vykazujúci obyčajne psychopatické alebo neurotické črty osobnosti. Veľa ráz sa u nich zisťuje hlboko podpriemerná inteligencia. Bývajú nestáli, pretože ich myslenie ovplyvňujú citové momenty, okamžité sympatie a antipatie. Sú vzdorovití, súčasne veľmi sugestibilní a nesamostatní. Trpia úzkosťami, premáhajú nejaký strach alebo depresívny stav alebo nejakú sexuálnu poruchu. Radi intrigujú a klamú. Majú slabú vôľu. Často sa u nich prejavujú hysterické črty. Ich hodnotový systém je nesúrodý. Preto sa u nich často objaví zvrátená hierarchia hodnôt.

(Článok z internetu)

- 57** Z textu ukážky 8 vyplýva, že drogovu závislí ľudia sú často
(A) hysterickí.	(B) antipatickí.
(C) sympatickí.	(D) intelektuálni.
-
- 58** Ktorým slovesom môžete nahradiť zvýraznené slovo v spojení **berie drogy**?
(A) spotrebuje	(B) poberá
(C) požíva	(D) upotrebuje
-
- 59** Ktorý slohový postup prevažuje v ukážke 8?
(A) rozprávací	(B) výkladový
(C) úvahový	(D) opisný
-
- 60** Ktorá možnosť platí pre sloveso **zisťuje sa**?
- (A) neplnovýznamové sloveso
 - (B) sloveso v trpnom rode
 - (C) sloveso v podmieňovacom spôsobe
 - (D) pomocné sloveso

- 61 V ktorej z možností je väzba s lokálom?
(A) dbá o svoje zdravie (B) obrali ho o práva
(C) bojuje o život (D) pochyboval o úspechu
-
- 62 Nahradte v texte ukážky 8 slovné spojenie **veľa ráz** synonymnou násobnou číslovkou.
-
- 63 Pomenujte druh podmetu vo vete **Majú slabú vôľu**.
-
- 64 K akým dvom rôznym slovným druhom patrí samostatne stojace slovo **nestáli**?
-

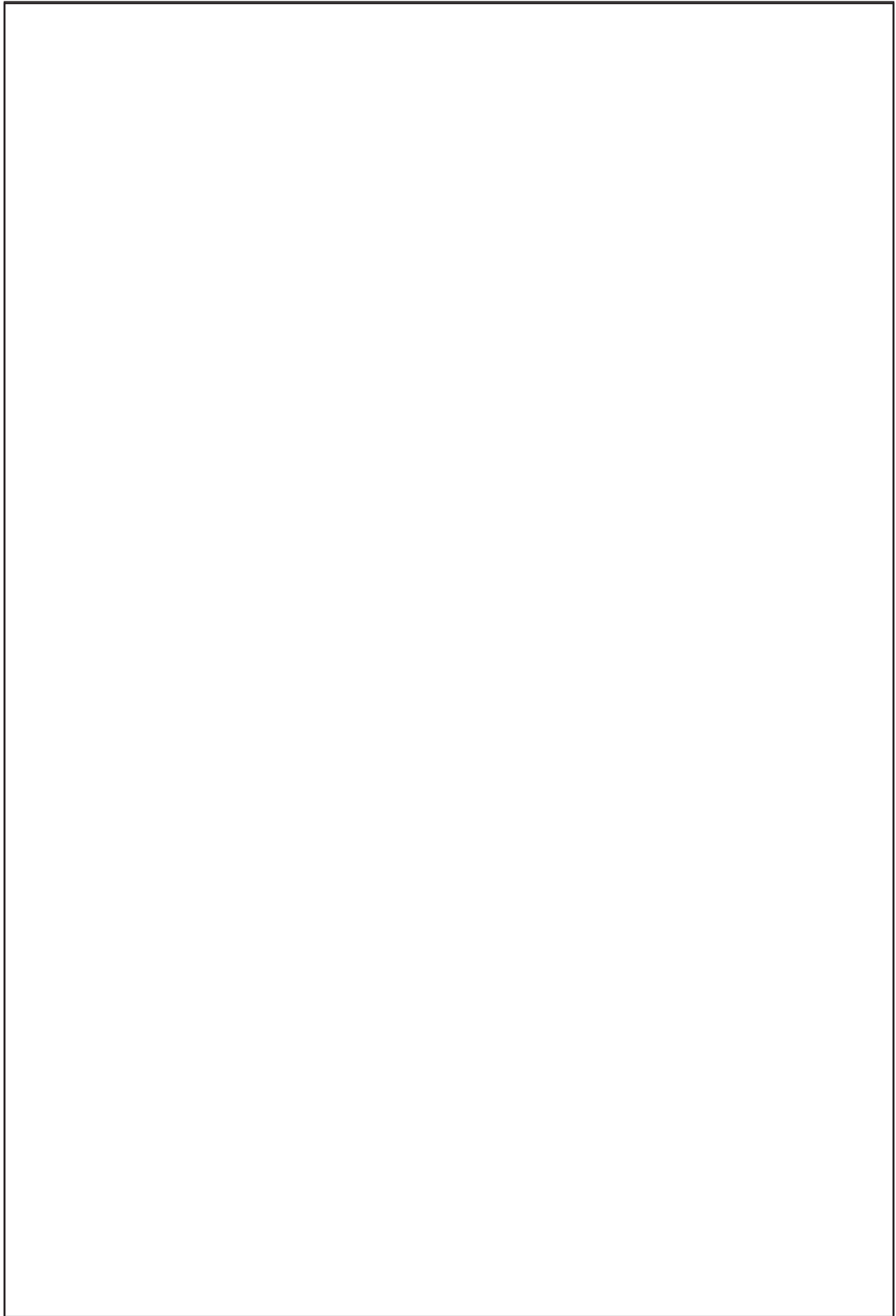
Vyhlásenie o autorstve

Toto dielo a jeho obsah (vrátane grafickej úpravy a usporiadania) je chránené autorským právom podľa zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

Nositelom majetkových práv k autorskému dielu je Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, ktorý je oprávnený vykonávať tie majetkové práva k dielu, ktoré sú vyhradené.

Na každé použitie tohto diela, najmä na vyhotovenie jeho rozmnoženiny, verejné prezentovanie a rozširovanie originálu diela alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva a spracovanie diela je potrebný predchádzajúci písomný súhlas NÚCEM-u.

Akékoľvek použitie diela bez súhlasu NÚCEM-u môže mať za následok postihnutie občianskoprávnou alebo trestnoprávnou cestou, vznik zodpovednosti za škodu spôsobenú nositeľovi majetkových práv alebo autorovi v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka a Trestného zákona, prípadne uplatnenie iných práv NÚCEM-u vyplývajúcich mu z autorského zákona a iných právnych predpisov.

Pokyny na vyplňovanie odpovedového hárka

Odpovedové hárky budú skenované, nesmú sa kopírovať.
Aby skener vedel prečítať vaše odpovede, musíte dodržať nasledujúce pokyny:

- Píšte perom s čiernou alebo modrou náplňou. Nepoužívajte tradičné plniace perá, veľmi tenko píšuce perá, obyčajné ceruzky ani pentelky.
- Textové polia (kód školy, kód testu, kód žiaka, ...) vyplňte veľkými tlačenými písmenami alebo číslicami podľa predpísaného vzoru. Vpisované údaje nesmú presahovať biele pole určené na vpisovanie.
- Riešenia úloh s výberom odpovede zapisujte krížikom .

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ0123456789

- Správne zaznačenie odpovede (A)

A	B	C	D
☒	☐	☐	☐

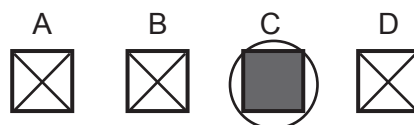
- Nesprávne zaznačenie odpovede (B)

A	B	C	D
☐	☒	☐	☒
☐	☒	☐	☐

- V prípade chybného vyplnenia údajov alebo odpovedí postupujte podľa nasledujúcich pokynov. V žiadnom prípade nepoužívajte nový odpovedový hárak.
- Keď sa pomýlite alebo neskôr zmeníte názor, úplne zaplňte políčko so zlým krížikom a urobte nový krížik.

- Ak náhodou znovu zmeníte názor a chcete zaznačiť pôvodnú odpoveď, urobte krížiky do všetkých políčok a zaplnené políčko dajte do krúžku.

- Riešenia úloh s krátkou odpoveďou napíšte do príslušného poľa odpovedového hárka čitateľne bežným písmom. Pri použití tlačeného písma rozlišujte **veľké** a **malé** písmená. Tieto polia sa nebudú skenovať.

Neotvárajte test, pokiaľ nedostanete pokyn.